

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 27 oktober 2000

T 1881-99

KLAGANDE

Bulgarian Foreign Trade Bank Ltd, 7 Sveta Nedelya Square,
1000 SOFIA, Bulgarien

Ombud: advokaten Torgny Wetterberg, Box 14055, 104 40 STOCKHOLM

MOTPART

A.I. Trade Finance Inc., 160 Water Street, NEW YORK, NY 100 38, USA

Ombud: advokaten Claes Broman, Arsenalsgatan 6, 111 47 STOCKHOLM

SAKEN

Klander av skiljedom

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, avd 16, dom den 30 mars 1999 i mål T 1092-98

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Bulgarian Foreign Trade Bank Ltd skall ersätta A.I. Trade Finance Inc. för rättegångskostnader i Högsta domstolen med tvåhundra sextioåttatusentvåhundratjugooåtta (268 228) kr, varav 245 000 kr i ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Bulgarian Foreign Trade Bank Ltd (Bulbank) har yrkat att Högsta domstolen bifaller käromålet, befriar Bulbank från skyldigheten att ersätta A.I. Trade Finance Inc. (AIT) dess rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar AIT att ersätta Bulbank dess rättegångskostnader i dessa instanser.

Högsta domstolen har den 6 september 1999 meddelat prövningstillstånd beträffande Bulbanks talan såvitt avser frågan huruvida skiljeklausulen kunnat hävas på grund av avtalsbrott men ej funnit skäl att meddela prövningstillstånd såvitt avser de övriga av Bulbank åberopade grunderna.

AIT har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrunden till tvisten är att AIT påkallade skiljeförfarande i förhållande till Bulbank med stöd av en skiljeklausul i ett låneavtal mellan Bulbank och en österrikisk kreditgivare. I skiljeförfarandet invände Bulbank inledningsvis att skiljeklausulen inte var bindande för Bulbank i förhållande till AIT. Skilje-

nämnden meddelade särskilt beslut i den frågan och fann därvid att nämnden var behörig i målet och att förhandlingarna därför skulle fortsätta i sakfrågan.

En tid efter skiljenämndens beslut publicerades detta i den i USA utgivna tidskriften Mealey's International Arbitration Report. Beslutet hade lämnats till tidskriften av företrädare för AIT.

När Bulbank uppmärksammat publiceringen skrev Bulbank till AIT och skiljenämnden och förklarade med hänvisning till publiceringen att man på grund av grovt avtalsbrott hävde skiljeavtalet med omedelbar verkan samt yrkade att skiljenämnden skulle förklara skiljeavtalet ogiltigt på den grunden.

I ett särskilt beslut avvisade skiljenämnden yrkandet och meddelade därefter skiljedom i sakfrågan.

Bulbank har därefter klandrat skiljedomen med yrkande att denna skall förklaras ogiltig eller alternativt hävas.

Frågan i målet är nu om Bulbank kan vinna bifall till sin talan på den grunden att Bulbank hävt skiljeavtalet på grund av avtalsbrott och att det därför inte förelegat något giltigt skiljeavtal när skiljedomen meddelades.

AIT har gjort gällande att domstol saknar behörighet att pröva den i målet aktuella frågan med hänsyn till att skiljenämnden redan, på Bulbanks begäran, prövat frågan. Prövningen har enligt AIT varit materiell och då något formellt fel således inte begåtts eller ens påståtts kan frågan inte komma under bedömning inom ramen för en klanderprocess.

En väsentlig grund för talan mot skiljedom är att det inte förelegat ett giltigt skiljeavtal. Att skiljenämnden i sådant fall tagit ställning till frågan om sin behörighet utgör inte något hinder för att frågan senare prövas av domstol. Att avsaknaden av giltigt skiljeavtal inte påstås vara ursprunglig utan en följd av en hävning av avtalet under pågående skiljeförfarande ger inte anledning till någon annan bedömning.

I det avtal i vilket den tillämpliga skiljeklausulen ingår föreskrivs att avtalet skall regleras enligt lagen i Österrike. Någon särskild bestämmelse om tillämplig lag för själva skiljeavtalet finns däremot inte. Under sådana förhållanden skall frågan om skiljeavtalets giltighet bedömas enligt lagen i det land där skiljeförfarandet ägt rum, det vill säga svensk rätt. Något annat har inte heller parterna gjort gällande här. I enlighet med vad som angetts i skiljeklausulen är också Arbitration Rules of the United Nations Economic Commission for Europe (ECE-reglerna) tillämpliga.

AIT har gjort gällande att Bulbank i Högsta domstolen åberopat nya omständigheter och yrkat att dessa skall avvisas. Vad som avses är att Bulbank gjort gällande att delavgörandet innehållit för Bulbank känslig ekonomisk information samt att publiceringen haft ett illojalt syfte och varit skadlig för Bulbank. Högsta domstolen, som konstaterar att Bulbank redan i tingsrätten gjort gällande att fråga varit om ett väsentligt avtalsbrott, att vad Bulbank gjort gällande främst framstår som pläderingsvis framförda omdömen grundade på redan i tingsrätten åberopade omständigheter samt att motsvarande påståenden ostridigt gjorts redan i hovrätten, finner att vad Bulbank anfört inte kan anses innebära att Bulbank här åberopat nya omständigheter till grund för sin talan.

En förutsättning för att Bulbank skall kunna vinna framgång med sin talan är att AIT till följd av avtalet varit underkastat tystnadsplikt. Det är ostridigt mellan parterna att skiljeavtalet inte innehåller någon uttrycklig reglering av frågan. Några bestämmelser om tystnadsplikt finns inte heller i den tillämpliga 1929 års lag om skiljemän. Det kan tilläggas att frågan inte heller är reglerad i den nya lag om skiljeförfarande som numera ersatt 1929 års lag.

Som stöd för att AIT varit underkastat tystnadsplikt har Bulbank åberopat att det i artikel 29 i ECE-reglerna föreskrivs att "The proceedings shall be held in camera unless both parties request that they be held in public". Denna föreskrift måste enligt Bulbank, även om den till sin strikta ordalydelse endast skulle anses avse förhandlingen, tolkas som innefattande ett krav på sekretess under hela skiljeförfarandet omfattande även delavgöranden. Av föreskriften i sig kan emellertid, även när den läses i samband med ECE-reglerna i övrigt, inte någon annan slutsats dras än att muntliga förhandlingar skall hållas bakom stängda dörrar om parterna inte kommer överens om att en förhandling skall vara offentlig. Någon uttrycklig reglering av frågan om parternas tystnadsplikt finns inte i ECE-reglerna och ingenting har kommit fram i målet som ger anledning till att tolkningsvis i dessa inläsa en tystnadsplikt av den omfattning som Bulbank gjort gällande.

Bulbank har i övrigt hävdats att sekretess beträffande skiljeförfarande gäller mellan parterna som en del av skiljeavtalet, varvid sekretessen följer av allmänna principer och skiljeförfarandets natur.

Uppgifter som lämnas rörande ett skiljeförfarande kan avse olika förhållanden, främst att skiljeförfarande pågår (eller har ägt rum) mellan vissa angivna parter angående viss tvist, innehållet i meddelad skiljedom eller i beslut som meddelats

under förfarandet och omständigheter av skilda slag som framkommit under handläggningen av tvisten. Bulbank har inte gjort någon skillnad mellan olika förhållanden utan gjort gällande att tystnadsplikt gäller generellt oberoende av vad uppgifterna avser.

Vid bedömning av frågan om tystnadsplikt föreligger på sådan grund som Bulbank påstått finns det i princip inte stöd för att göra skillnad mellan olika slags uppgifter. I detta sammanhang finns anledning att nämna att enligt 6 § lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter gäller att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet röjer en företagshemlighet hos en näringsidkare, som han i förtroende har fått del av i samband med en affärsförbindelse med denne, skall ersätta den skada som uppkommer genom hans förfarande. Ifall dessa förutsättningar är uppfyllda beträffande något som förekommer i ett skiljeförfarande, föreligger alltså skyldighet på grund av lag att inte lämna ut uppgiften vid äventyr av skadeståndsskyldighet (jfr NJA II 1990 s 590). Från detta fall bortses i det följande.

En allmän utgångspunkt för bedömningen av tystnadspliktsfrågan är att skiljeförfarande grundas på ett avtal. (Här bortses från legala skiljeförfaranden.) Härav följer att förfarandet är av privat karaktär, något som inte rubbas av att förfarandet i vissa hänseenden är reglerat i lag. Lagregleringen syftar närmast till att ge skiljeförfarandet en viss stadga och kvalitet och krävs för att skiljeavtal och skiljedom skall tillerkännas rättsverkan, bl a i fråga om rättegångshinder och verkställbarhet (se NJA II 1929 s 6 f och prop 1998/99:35 s 41 f). Att skiljeförfarandet är lagreglerat kan alltså inte föranleda någon slutsats beträffande frågan om parts tystnadsplikt. För bedömningen saknar det också betydelse att det är 1929 års lag om skiljemän och inte 1999 års lag om skiljeförfarande som varit tillämplig i tvisten.

Av skiljeförfarandets privata karaktär följer att utomstående inte har någon rätt att vara närvarande vid förhandling under förfarandet eller att ta del av inlagor i tvisten. Det torde vidare råda en i princip enhällig uppfattning om att skiljemän på grund av det uppdrag som givits dem har att iaktta diskretion om skiljeförfarandet; detta gäller även en skiljeman som har utsetts av domstol. Ett partsombud torde anses ha en liknande skyldighet gentemot huvudmannen grundad på det erhållna uppdraget. Av dessa förhållanden kan dock inte dras någon slutsats beträffande frågan om en rättsligt sanktionerad tystnadsplikt gäller för part, där helt andra synpunkter gör sig gällande.

En av fördelarna med att få en tvist prövad genom skiljeförfarande jämfört med rättegång och som i stor utsträckning medför att företag väljer skiljeförfarande anses vara den sekretess som skiljeförfarande är förenat med. Ofta uttrycks detta på så sätt att skiljeförfarandet är skyddat mot insyn från allmänheten. En stor del av den litteratur som Bulbank åberopat hänför sig till den aspekten. Denna fördel behöver emellertid inte betyda att det är förutsatt att tystnadsplikt råder för parterna. Den reella innebörden därav, vid jämförelse med rättegång, är i stället uppenbarligen att förfarandet inte är offentligt, dvs. att allmänheten inte har någon rätt till insyn genom att närvara vid förhandlingar eller ta del av handlingar i ärendet (se t ex prop 1998/99:35 s 40 f). Det ligger inte någon motsägelse i att parterna samtidigt skulle kunna vara berättigade att lämna uppgifter till utomstående om skiljeförfarandet.

Båda parterna i ett skiljeförfarande torde i de flesta fall ha intresse av att tvisten och vad som förekommer under förfarandet inte blir känt för utomstående. Så är dock inte alltid fallet. Den som t ex intar en underlägsen ställning i förhållande till en stark motpart som han anser handla utan tillbörlig hänsyn kan vilja sätta

press på denne genom att offentliggöra tvisten. En part kan också av andra skäl ha intresse och till och med skyldighet att upplysa en tredje man om ett pågående skiljeförfarande och om avgöranden som meddelas däri.

Att part i skiljeförfarande i allmänhet är angelägen om att uppgifter rörande tvisten inte lämnas ut och utgår från att motparten har samma inställning, liksom att parter oftast rent faktiskt torde iaktta diskretion, är emellertid något helt annat än att det föreligger en rättslig skyldighet att iaktta tystnad vid äventyr av en sanktion – närmast skadeståndsansvar – vid överträdelse av tystnadsplikten.

I målet har som ett skäl mot tystnadsplikt nämnts att ett skiljeförfarande kan bli offentligt genom att en part, med tillämpning av de bestämmelser som meddelats i skiljemannalagstiftningen, vänder sig till domstol bl a för utseende av skiljeman, utverkande av säkerhetsåtgärd, bevisupptagning eller klander av skiljedom. Detta argument framstår dock inte som övertygande. Ifall det i och för sig finns skäl för en tystnadsplikt, torde en sådan kunna gälla utan att utgöra hinder för part att utnyttja de möjligheter att vända sig till domstol som lagen medger, dvs en skyldighet att inte obehörigen lämna uppgifter om skiljeförfarandet. En sådan situation föreligger för övrigt när parter har träffat ett särskilt avtal om tystnadsplikt.

Det är tydligt att parter, som själva löser en tvist genom förhandlingar eller anordnar en bedömning på annat sätt än genom ett skiljeförfarande, inte är underkastade tystnadsplikt utan särskilt åtagande. Frågan är då vad som skulle kunna utgöra grund för tystnadsplikt när tvisten prövas i ett skiljeförfarande. I det föregående har slagits fast att det inte kan vara lagstiftningen som sådan eller lagreglernas innehåll. Inte heller skiljeförfarandets avskildhet eller andra berörda perso-

ners skyldighet att iaktta diskretion har bedömts kunna utgöra grund för att tystnadsplikt skulle åvila parterna. Vad som då återstår är närmast frågan om det på området bildats en allmänt omfattad mening om att tystnadsplikt gäller för vardera parten gentemot den andra parten, grundad på skiljeförfarandets natur. Av intresse är härvid också de uppfattningar som kommit till uttryck i lagförarbeten och doktrinen.

Av den utredning som förebragts i detta hänseende framgår inte att någon allmän uppfattning om tystnadsplikt för parterna råder i berörda kretsar. Den allmänt rådande uppfattningen bland ombud och skiljemän synes snarare vara att tystnadsplikt inte gäller utan särskild överenskommelse därom.

Den omständigheten att ett så ingripande förhållande som tystnadsplikt för part inte kommit till uttryck i lagregleringen, i vart fall i den nya lagen om skiljeförfarande, utgör ett starkt stöd för att någon sådan skyldighet inte anses föreligga. Skiljedomsutredningen har också i sitt betänkande Näringslivets tvistlösning (SOU 1995:65 s 186) uttalat att skiljeförfarandets konfidentiella karaktär vilar på en ganska svag rättslig grund och att en part som av någon anledning vill ge offentlighet åt tvisten är oförhindrad att göra det.

Å andra sidan finns vissa uttalanden i doktrinen till stöd för en tystnadsplikt. I Jarvin, Sekretess i svenska och internationella skiljeförfaranden i Juridisk Tidskrift 1996-97 s 149 ff ges uttryck för att viss sekretess gäller men det förefaller oklart vad det närmare skulle innebära för svensk rätts del. I Cars, Lagen om skiljeförfarande (1999) s 103 uttalas att det får antas att sekretess gäller i skiljeförfarande, om inte något annat avtalats mellan parterna, och att detta innebär bl a att parterna inte får yppa något om förfarandet för utomstående. Detta motiveras

med att en anledning till att parter väljer skiljeförfarande i stället för rättegång vanligen är att skiljeförfarandet är undandraget offentlighetens insyn, en motivering som i det föregående inte befunnits hållbar. Även hos Heuman, *Skiljemannarätt* (1999) ges uttryck för att part har tystnadsplikt i vart fall i viss omfattning (s 30 ff). Där uttalas sålunda bl a att det allmänt förutsätts att skiljeförfarandet är hemligt samt att parter som ingår skiljeavtal därför får anses ha ingått en överenskommelse om att förfarandet skall vara konfidentiellt (s 32 f).

Det föreligger alltså inte i doktrin och lagförarbeten en entydig och välgrundad uppfattning om tystnadsplikt för parterna.

I fråga om utländsk rätt torde den utredning som Högsta domstolen haft tillgång till inte medge annan säker slutsats än att det mellan vissa länder gäller olika principer i frågan. I engelsk rätt synes den gängse uppfattningen vara att parterna har tystnadsplikt (se t ex *Ali Shipping Corp. v. Shipyard Trogir* [1998] 2 All E.R. 136). Ett avgörande år 1986 av en fransk appellationsdomstol (*G. Aïta c. A. Oj-jeh*, återgivet i *Revue de l'Arbitrage* 1986, No 4, s 583) synes vila på en principiell tystnadsplikt på grund av skiljeförfarandets natur. I ett uppmärksammat fall från år 1995 (*Esso Australia Resources Ltd v. Plowman*, 183 C.L.R. 10) intog däremot High Court i Australien motsatt ståndpunkt. Redan av vad nu sagts följer att det inte föreligger någon entydig ståndpunkt i andra länder som kan bidra till att belysa innehållet i svensk rätt.

Mot bakgrund av det anförda finner Högsta domstolen att part i ett skiljeförfarande inte kan anses bunden av tystnadsplikt, såvida inte parterna har träffat överenskommelse därom.

Härav följer att AIT inte har begått avtalsbrott genom att låta publicera det beslut som skiljenämnden meddelat under förfarandet. Bulbank har sålunda saknat grund för att häva skiljeavtalet och Bulbanks yrkande om ogiltigförklaring eller hävande av skiljedomen kan därför inte bifallas.

Torkel Gregow i Lars K Beckman och Lennander

Ingegerd Westlander

Stig Victor

Christina Malm

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gregow, Lars K Beckman, Lennander, Westlander och Victor (referent)
Föredragande revisionssekreterare: Malm